

05.01.1949

Activitatea României în cadrul C.A.E.R.

Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) a fost creat în 1949, ca organizație de colaborare economică a țărilor din blocul sovietic. Deși a fost prezentat ca o replică a Uniunii Sovietice la Planul Marshall, principala motivație care a stat la baza creării CAER a fost intenția lui Stalin de a-și întări controlul economic asupra țărilor lagărului socialist, prin încadrarea lor într-un organism supranațional condus de la Moscova.

În perioada 5-8 ianuarie 1949 a fost convocată în capitala sovietică o consfătuire secretă, cu participarea URSS, Bulgariei, Cehoslovaciei, Poloniei, României și Ungariei, care vor deveni țările fondatoare ale CAER. În ultima zi a consfăturii a fost adoptat documentul care cuprindea principiile colaborării economice în cadrul viitorului organism. Scopul principal al organizației trebuia să îl constituie întărirea coordonării schimburilor economice între țările membre. CAER-ul a început să funcționeze efectiv abia din 25 ianuarie 1949, prin constituirea la Moscova a unui Birou permanent al organizației, în care își aveau reprezentanți toate statele fondatoare. Ulterior, au aderat la CAER Albania (până în 1962), RD Germană (1950), RP Mongolă (1962), Cuba (1972), RS Vietnam (1978). Unele țări au primit statutul de observator (precum RP Chineză sau RPDP Coreană), iar cu altele s-au încheiat convenții de colaborare (Iugoslavia și unele state capitaliste).

Stalin a privit C.A.E.R.-ul mai mult prin prisma intereselor politico-ideologice și a confruntării dintre cele două lagăre. În timpul acestuia, colaborarea la nivel de organizație a rămas destul de limitată, după 1950 nemaifiind convocată nicio sesiune a CAER. Liderul de la Kremlin a fost interesat mai degrabă de beneficiile pe care le putea obține prin relațiile economice directe ale Uniunii Sovietice cu țările satelite.

Abia după 1954, noul conducător al PCUS, Nichita Hrușciov, a început să acorde mai multă atenție funcționării CAER și modului în care această organizație putea servi interesele Uniunii Sovietice. În același timp, statele cele mai dezvoltate din organizație – în primul rând R.D.G. și Cehoslovacia – au acordat la rândul lor o atenție sporită colaborării în cadrul C.A.E.R., în încercarea de a-și rezolva o serie de probleme structurale economice apărute după instaurarea regimului comunist. Împreună cu U.R.S.S., aceste state vor deveni principalii promotori ai schimbărilor în activitatea C.A.E.R., în direcția centralizării deciziilor la nivel supranațional, adâncirii integrării economice între țările membre și specializării producției în conformitate cu nivelul de dezvoltare și resursele naturale ale fiecărei țări. La începutul

anilor '60 s-a ajuns însă la o situație de blocaj, din cauza intereselor divergente ale țărilor mai dezvoltate, susținute de URSS, și cele mai puțin dezvoltate, reprezentate în principal de România.

În ceea ce privește România, o problemă controversată o reprezintă faptul dacă a existat sau nu o inițiativă românească în constituirea CAER.

Coroborând informațiile din arhivele românești cu cele desprinse din lucrările unor cercetători ruși (a se vedea în acest sens Nina Bîstrova, URSS și geneza confruntării blocurilor militare în Europa, 1945-1955, Moscova, 2007, respectiv Leonid I. Ghibianski, în vol. Războiul rece, 1945-1963. Retrospectivă istorică, Moscova, 2003), istoricul Florin Constantiniu propune următoarea evoluție a evenimentelor: 1) în toamna anului 1948, partea română, prin Vasile Luca, comunică Moscovei propunerea de a se crea un bloc economic, compus din URSS și țările de democrație populară; 2) la 23 decembrie 1949, Biroul Politic sovietic decide convocarea, pentru data de 5 ianuarie 1949, a unei consfătuiri secrete cu participarea URSS, Bulgariei, Cehoslovaciei, Poloniei, României și Ungariei, consfătuire arătată a fi rodul inițiativei Uniunii Sovietice și României; 3) consfătuirea se desfășoară la Moscova, în zilele de 5-8 ianuarie 1949; 4) în ședința Biroului Politic al CC al PMR, din 10 ianuarie 1949, Gheorghe Gheorghiu-Dej, informând despre consfătuirea de la Moscova, afirmă: „inițiativa discutării acestei probleme aparține conducerii partidului nostru, și în discuțiile care au urmat a fost menționat acest lucru. Ideea a fost găsită de foarte mare importanță și s-a subliniat chiar că am întârziat.”

Este foarte probabil ca propunerea părții române să fi fost doar urmarea unei sugestii sovietice, mai ales că nu pare să fi trecut de stadiul de idee generală. Așa cum este îndeobște cunoscut, Moscova avea obiceiul de a solicita partenerilor ei de alianță să formuleze propuneri și puncte de vedere ca și cum inițiativa le-ar fi aparținut acestora. Kremlinul nu dorea ca poziția sa atotputernică în cadrul blocului să fie atât de evidentă și, în consecință, fie „sugera” inițiative, fie își asocia sateliții la inițiativele sale. Ar fi, așadar, foarte posibil ca menționarea României, alături de URSS, drept fondatoare a CAER, să fie doar o simplă manevră diplomatică.

În orice caz, în discuțiile ulterioare legate de CAER nu s-a mai făcut trimitere la vreo inițiativă românească.

Atitudinea României față de CAER a avut trei etape principale.

Până la sfârșitul anilor 1950, a existat o atitudine de conformism, explicabilă atât prin prezența masivă în țară a factorului sovietic (în primul rând, trupele sovietice), cât și prin rolul încă redus jucat de organizație.

Pe parcursul anilor 1960, mai ales după 1962, România a avut o reacție de frondă, opunându-se tuturor propunerilor sovietice de accelerare a integrării economice și a specializării la nivelul țărilor CAER. În același timp, s-a opus tendințelor care vizau mutarea deciziei în politica economică a unei țări de la nivel național la nivel supranațional. Conducerea română a refuzat poziția care i se rezerva, de furnizor de materii prime agricole și industriale, dorind să folosească aceste resurse în folosul propriei dezvoltări, pentru a recupera decalajele față de țările mai dezvoltate din CAER. Totodată, pentru a face față eventualelor presiuni ale partenerilor de organizație, dar și pentru a achiziționa tehnologie mai performantă, România a dezvoltat în această perioadă colaborarea cu țările occidentale.

Cea de-a treia etapă, începută după 1969, a marcat trecerea treptată spre o atitudine mai elastică în privința cooperării pe bazele propuse de CAER, dar în limitele respectării suveranității naționale. Mai ales în anii 1980, în condițiile creșterii prețurilor mondiale la petrol, dar și a restrângerii comerțului cu Occidentul, conducerea de la București a început să pună un accent mai însemnat pe avantajele cooperării în cadrul CAER.

Urmare a schimbărilor politice din anii 1989 și 1990, CAER s-a autodesființat în 1991.

Carmen Băjenaru, PhD Ana-Maria Cătănuș, Laura Elena Pandelache, Dragoș Mocanu, Costin Vrînceanu, Vasile Moga

References:

Bibliography:

Dan Cătănuș, Tot mai departe de Moscova... Politica externă a României în contextul conflictului sovieto-chinez, 1956-1965, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2011; Florin Constantiniu, România – colaboratoare a CAER?, 'Clipa,'An II, Nr. 6, mai 2009; Brândușa Costache, Activitatea României în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1974, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2013; Liviu Țăranu, România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1965 Editura Enciclopedică, București, 2007.